

Проців Олег Романович
аспірант кафедри управління
проектами ЛРІДУ НАДУ
при Президентіві України

ВПЛИВ ЄВРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА РОЗВИТОК МИСЛИВСТВА ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ-ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Будь-яка галузь виробництва спирається на цивілізаційний прогрес, географічні, кліматичні та інші особливості ведення господарства. Одним із чинників, які в тій чи іншій мірі впливають на розвиток певної галузі, є особливості національної культури.

Мисливство в більшій мірі ніж будь-яка інша галузь - розваг чи економіки через колективність проведення полювань, проведення часу на природі увібрало в себе культуру різних національностей. Кожна нація має свою унікальність, яка полягає у культурі, яка виражається віровизнанням, ментальністю, способом виробництва матеріальних цінностей тощо. Свої ментальні особливості, які проявлялись в основному у способі торгівлі, їжі, ведення господарства притаманні і єврейській національності.

Виходячи з вимог норм християнської моралі, яка забороняє працю у неділю та свята, мисливський закон статтею 41 забороняв у ці дні полювання[13, 27]. Звісно, що дана вимога законодавства не подобалась мисливцям, які намагались маніпулювати нею. Галицьке мисливське товариство, посилаючись на вимогу законодавства, яка визначає, що не можна полювати у свята, а не визначає, якої віри, чи то християнської чи єврейської, де як відомо свята не співпадають. Щоб ще більше заплутати вимогу щодо заборони полювання на свята, товариством було направлено подання, в якому від Галицького намісника вимагалось подати роз'яснення, у які свята не дозволяється полювати – єврейські, католицькі євангелістські чи православні[12, 85-88].

Більше того, вказувалось на ту особливість, що Галичина поділена фактично на східну, де християни у більшості притримуються Юліанського календаря, і західна, де притримуються Григоріанського. Був навіть складений для наочності календар святкування різними віровизнаннями свят на грудень

1898 року, в якому вказувалось, що лише за цілий місяць є 14 днів, коли ніхто не святкує.

Свята у грудні місяці 1898 року [5, 90-91]

Дні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Віровизнання	Рим.кат			*				*		*							*							*	*						
	Грек.кат			*	*					*	*						*		*					*							
	Вірмен.			*				*		*							*		*					*	*						
	Православ			*	*					*	*						*		*					*							
	Євангеліст			*						*							*							*	*	*					
	Єврейські			*					*	*			*										*	*							*
	Всього			*	*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Слід відмітити, що хоча й єврейська релігія не дозволяла євреям полювання, все ж, як зазначав у Галицькому сеймі депутат Пастор, все більше євреїв не дотримується релігійних та національних поглядів, а мисливський азарт все більше наповнює, спокушає їхню душу [16, 1927].

Тоді коли азарту мисливства піддавались лише деякі особи, то торговим промислом захоплювався практично кожен єврей. Практично особи єврейської національності створили у Галичині монопольне становище на торгівлю дичиною, диктуючи тим самим ціну на закупівлю та продаж продукції.

Здебільшого євреї перепродували незаконно добуту дичину нижче за ринкову. Як правило, вони у гуцулів вимінювали дичину на тютюн та горілку [19, 81-83]. Але слід відзначити, що з приходом у гори цивілізації у вигляді залізниці та промислової вирубки лісу, а разом і з тим входженням у гори більшої кількості євреїв поживається торгівля дичиною, яку можна було швидше вивезти і доставити у міста де вона дорожче коштувала. Так, якщо до встановлення залізниці у Карпатах форель вагою у пів фунта можна було купити лише за 0,03-0,05 злогого, то ціна в подальшому зросла у 10 разів. Для потреби функціонування багатьох корчм гуцули на замовлення вилловлювали рибу у річці Прут. Більшу рибу продавали єврею-корчмарю, а меншу забирали собі – варили юшку. Цікавими з цього огляду є спогади Фішера, одного із керівників Краківського рибальського товариства, який подорожував територією Гуцульщини. Він згадує, що у селі Вовчівцях (Снятинський повіт) купив два щупаки лише за 0,5 злогого, і рибаки були дуже

раді і сказали, що єврей заплатив би набагато менше. Якщо фунт щупака на ринку у Кракові коштує 1 злотий, то у Коломиї – у десять разів дешевше[23, 39].

Нелегальна торгівля євреїв продукцією полювання викликала невдоволення господарів мисливських господарств, які вказували, що євреї не полюють і не їдять дичину, але вони є найголовнішими постачальниками дичини на ринки Варшави і мають добрий заробіток від продажі, чим саме кривдять виробників мисливської продукції[9, 46]. Дійшло навіть до того, що коли один власник магазину купив оптом 200 голів зайців у мисливців після офіційного полювання, до нього підійшли євреї та примусово заставили його віддати (за гроші) їм зайців, погрожуючи, щоб він більше до торгівлі дичиною не ліз[2, 94]. Не меншою проблемою як монополізація торгівлі дичиною була також незаконна торгівля дичиною, яка стимулювала браконьєрство. Зокрема, із побудовою залізниці робітники у вільний від роботи час займались браконьєрством, а добуту дичину продавали євреям-перекупникам[10, 165]. Через нелегальну торгівлю робилась нерентабельною легальна торгівля дичиною, за яку потрібно було заплатити відповідні податки та за місце для торгівлі на ринку[14, 2-6]. Зверталась увага на те, що євреями не виконуються вимоги закону, яким зобов'язувалось при продажі дичини представити відповідний сертифікат походження дичини [3,159]. І все ж Галицьке мисливське товариство домагалось, щоб торгівля дичиною відбувалась відповідно до вимог законодавства. У статті «Закон та його виконання» вказувалось, що магістрат м. Львова не виконує свої обов'язки відповідно до статті 36 мисливського закону від 1897 року. Так, у Львові вільно продають дичину, яку відстрілюють без відповідних сертифікатів про походження дичини. Браконьєр, який не має збуту своєї дичини, їде у Львів, де є його земля обітована, з можливістю продавати дорого дичину. У Львові вже на нього чекають євреї, які не питають про жодні сертифікати. Вони, навіть, не задумуються, що, купуючи дичину в злодій, самі стають причасними до злочинства[25, 6-7]. Як свідчать літературні джерела того часу, проблема незаконного обігу дичиною була також і в царстві Польському. Зокрема,

Микола Рейман у книзі, яка вийшла в 1845 році, відзначав, що найбільше потрібно слідкувати за євреями, які торгують м'ясом, отриманим у браконьєрський спосіб. Потрібно встановити суворий контроль за обігом у торгівлі зброї та пороху[18, 635]. Євреї скупляли не лише у браконьєрів, але й у петельників, які боялись нести добуту дичину додому, а відразу несли євреям-перекупникам[24]. Більше того, як відмічалось у журналі «Ловець», у Богородчанському повіті євреї сприяли поширенню виловлення дичини сильцями, обмінюючи дрід для силець на добуту дичину[6, 112].

Гонитва за надприбутками мотивувала використовувати недозволені методи добування дичини. У каталозі мисливської та рибальської виставки, яка відбулась у Львові у 1894 році, зазначалось, що при будівництві залізничної колії практично всі робітники, які походили із села, незаконно і недозволеними методами (вибухами) виловлювали рибу, а динаміт можна було купити у кожній єврейській корчмі. Описується взагалі курйозний випадок, коли торгівцю з Бродів Мойсею Бауману прийшла посилка з Лондона із 750 кг отрути, але її завдяки пильності митників було виявлено конфісковано і відправлено назад у Лондон[20, 85]. В ще більш категоричній формі йшлося в подальшому, що «по всій Галичині найбільшою бідою для рибальства є євреї. Вони є найбільшими споживачами риб взагалі і споживають майже всю рибу виловлену у річках. Крім того, вони скуповують рибу за найдешевшими цінами і тим самим, підтримують браконьєрство. Євреї також ніколи не відмовлялись купити рибу добуту браконьєрами. Вже декілька років вони тримають у Галичині монополію на торгівлю рибою» [21, 129].

Сільськогосподарські підприємства, які були в руках євреїв, не зважали на правила полювання. Зокрема, у Надвірній, у фільварках, дозволялось своїм побережникам добувати лисиць, а вони добували будь-яку дичину [8, 6]. І все ж зустріти єврея перед полюванням вважалось для мисливця фартовим знаком [4, 46].

Як свідчить тодішня преса, найчастіше право рибальства орендували євреї, при тому самостійно вони не приймали участь у вилові, а наймали гуцулів [7, 69-70]. Збереглися свідчення про методи організації праці гуцулів

при вилові риби: «Євреї у рибацькому господарстві використовують працю місцевих селян, які люблять риболовство. Маніпулюючи законодавством та вибудовуючи свої власні інструкції, євреї дозволяв селянам виловлювати рибу, але половину вилову він забирав собі нібито для оплати оренди права рибальства, а друга половина ділилась між усіма рибачками. Більше того, кожен із рибалок мав зобов'язання продати єврею обумовлену кількість риби по низькій ціні. Доходило до того, що рибалка діставав лише декілька малих рибок, які приносив до дому. Навіть тоді, коли рибачкам не вдалось нічого зловити, то і в такому разі збитки мали лише селяни-рибачки, які не отримували заробітної плати. Такий спосіб рибальства використовувався майже по всій Галичині» [21, 129].

Примітивне ведення рибного господарства, яке практикувалось у Галичині, полягало не на виловлюванні сітками риби, а спусканнями цілого ставу. І за цю справу брались євреї, які платили 30 корон за один гектар водного дзеркала, при чому вони заробляли на цьому у 3-4 рази більше, коли продавали виловлену у ставку рибу [26, 43-55].

Що стосується оренди права полювання, то євреї не були до нього охочі, так як мисливці були вище за своїм соціальним статусом ніж рибалки, і ними важко було маніпулювати [16, 738], та й мисливство не давало таких доходів як рибальство [11, 4-5]. Зокрема у 1933 році у Рава-Руському повіті із загальної кількості 69 мисливських господарств в руках євреїв було 7 [27, 456-458].

Серед населення Галичини найбільше риби споживають євреї, яких тут проживало 780 тис. осіб, з яких 180 тисяч дітей. Цей факт пояснюють їх релігійні приписи. У них навіть найбідніші свята не обходились без риби [15, 13-16]. Але все ж таки осетр, вугор та деякі інші види також вважались «трафними» стравами. Християни у більшій мірі споживали більше риби під час посту, але багатші люди у містах рибу взагалі не споживали.

Підраховувалось, що в середньому один євреї за тиждень споживав один кілограм риби, тобто, за рік євреї споживали риби на 1.248 тис. Злотих [1, 68-70].

1. Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70
2. Drobiazgi myśliskie // Łowiec Polski. – 1912. – № 6. – s.94.
3. Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołówstwie / Wiktor Dzerowicz . – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – 159 S.
4. Ejsmond J. Zabobony myśliwskie/Julian Ejsmond. – Lwów: Słowo, 1926. – 46s.
5. Goralczyk S. § 41. Ustawy łowieckiej/ Stanisław Goralczyk //Łowiec. – 1898. – № 6. – s. 90-91
6. Graf S. Korespondencje//Łowiec. – 1929. - № 7. – s.112.
7. Kilka słów o rybołówstwie i rybach Prutu//Łowiec. – 1879. – № 5. – s.69-70.
8. Korespondencje//Łowiec. – 1921. – № 2. – s. 6
9. Łowiec Polski. – 1913. – № 3. – s.46.
- 10.Łowiectwo a koleje żelazne //Łowiec Polski. – 1911. – № 11. – s.165.
- 11.Malsburg H. Jeszcze słowo o łowiectwie w lasach rządowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 5. – s.4-5.
12. Nasza petycja//Łowiec . – 1899. – № 8. – s.85-88.
- 13.Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – s. 27
- 14.Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – s. 2-6.
- 15.Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 2. – s.13-16.
- 16.Posiedzenie 1-28 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesji piątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1885/6 - Lwów, 1886. – S.738
17. Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesji ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. października 1907. - Lwów, 1907. – S. 1927

- 18.Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. S. 635
19. Słowo o hucułach i polowaniu // Łowiec. – 1879. – № 6. – S. 81–83.
- 20.Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S 85.
- 21.Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S 129.
- 22.Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S 129.
- 23.Stosunki rybacki nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39
- 24.Świętorzecki B. Podstawy łowiectwa oraz zarys teorii strzału śrutowego/ Bolesław Świętorzecki . – Wilno: Wydanie nakładem F.Zawadzkiego, n.a – S.
- 25.Ustawa a jej wykonanie//Łowiec – 1899. – № 1. – s.6-7.
- 26.Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – s. 43-55.
- 27.Wysocki K. Z prawozdań delegatów powiatowych//Łowiec Polski – 1933. – № 35. – s..456-458

Проців О. Р. Вплив єврейської культури на розвиток мисливства Галичини кінця XIX-початку XX ст. / Олег Проців // Авраамічні релігії в Україні: історія, етнокультурні взаємовпливи, міжконфесійні взаємини [Текст] : матеріали наукової конференції (Галич, 25 травня 2013 року). – Галич: інформаційно-видавничий відділ Національного заповідника «Давній Галич», 2013 – С. 387-391